

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 169. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992359210848/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

maatte nødvendigvis give Signalet til Modstand. Antiken var saa streng; man længtes efter noget Farvet og Broget. Antiken var saa plastisk; man længtes efter noget Inderligt og Musikalsk. Antiken var saa græsk, saa kold, saa fremmed, hvem kunde udholde at læse Goethes *Achilleüs* eller Schillers *Die Braut von Messina* med dens højtidelige antike Kor! Havde man da ikke selv en Fortid? Man længtes efter noget Hjemligt, noget Tysk.

Antiken var saa aristokratisk, og man havde drevet sit Sværmeri for det Klassiske saa vidt, at man paany havde bragt den gamle Hofpoesi fra Ludvig den 14des Tid til Ære, men burde Kunsten ikke være for alle Klasser, burde den ikke sammensmelte Høje og Ringe? Man vilde have noget Enfoldigt, noget Folkeligt.

Den klassiske Bestræbelse var endelig saa ædru: Lessings lyse Fornuftreligion var i Boghandler Nicolais Hænder bleven til den samme flade Forstandsaaendelse som i Slutningen af det forrige Aarhundrede slog saa godt an her i Danmark. Goethes Panteisme kunde ikke varme Massernes Hjerte, Schillers *Die Sendung Moses* maatte jo være enhver Troende en Forargelse, og «poetisk» var jo endelig, naar Alt kom til Alt, ikke det Samme som «ædru». Man vilde sværme, man vilde beruses og begejstres, man vilde paany tro som et Barn, føle en Ridders Sværmeri og en Munks Henrykkelse, man vilde rase digterisk, man vilde drømme melodisk, man vilde bade sig i Maaneskin og mystisk fornemme Aandernes Svæven i Mælkevejen. Man vilde høre Græsset gro og forstaa hvad Fuglene sagde. Dybt ind i Maaneskinsnatten, dybt ind i Skovensomheden vilde man gaa.

Man vilde have noget Enfoldigt: man var træt af Oldtidens Kultur og fordybde sig i Middelalderens rige, saa længe forsømte selsomme Verden. Et levende Hang til det Fantastiske og Vidunderlige bemægtigede sig Sjælene, og Myte og Æventyr bliver fra nu af de foreskrevne Kunstarter. Alle de gamle Folke-Æventyr og Legender samles, friskes op paany og efterdigtes ofte saa fortræffeligt som af den nye Skoles Digter Tieck i *Den blonde Ekbert* eller i *Historien om den skønne Magelone og Grev Peter af Provence*, men ogsaa ofte med en barnagtig Forgudelse af det formentlig poetiske Indhold i overtroiske Forestillinger, der kun har et rent videnskabeligt Værd som forvanskede Levninger af Oldtidsmyter. Novalis varslede i et ildfuldt Digt om den Tid, da man ikke mere vilde tro, i Viden-

skaberne at finde Løsningen af Livets Gaader, men i Eventyr og Digte vilde finde Forklaringen af den evige Verdenshistorie, — da vilde «alt det forkerte Væsen» svinde bort for et hemmeligt Ord. «Alt det forkerte Væsen» — det samme, den franske Revolution med sine dumdristige Tanker havde villet afskaffe gennem blodige Omvæltninger og Krige, det skulde nu svinde som i Drømmen, som i Eventyret, for et Ord, saasnart blot Menneskene blev Børn igen. Man indbildte sig, at man vilde være hjulpen, naar man istedenfor hine Ideer, der lugtede af Krudt og Blod, havde faaet Ideer, der lugtede af Ammestuen.

Man vilde fremdeles have noget Folkeligt. Man lagde Spirene til den folkelige Bevægelse, der hos os f. Eks. gaar ud fra Grundtvig, efter at han som saa mange andre havde modtaget et stærkt Indtryk af den ungdommelige Varme, hvormed Romantiken af Steffens forplantedes hertilands og hvormed den henrev Ungdommen paa en Tid, da der endnu fandtes en Ungdom i Danmark. Med Rette følte man Sorg over den dybe Kløft, Fortroppens altfor raske Fremadskriden og de slettest stillede Klases Udespærring fra Kulturen har afstedkommet mellem Dannede og Udannede, og med Rette opfordrede man Videnskabsmanden og Kunstneren til at iklæde sine Tanker og Følelser den simpleste, lettest fattelige Form. Men Bevægelsen kom hurtigt paa Afveje, da man indlød sig paa det afsindige Foretagende at vilde kalde første Linje tilbage for ikke at overanstrenge Efterfølgerne, ja næsten ønskede den hugget ned for at have hele Hæren samlet.

Da man opgav Handlingens Drivfjeder, Troen paa Fremskridtet, opstod i Dramaet Skæbnetragedierne med deres fatalistiske Taabeligheder og fjantede Overtro. I Werners Tragedie *Den 24de Februar* minder Alt Heltinden om en udtalt Forbandelse og en gammel Brøde, naar det blot sker paa Aarsdagen derfor, den 24de Februar. Det gaar saa vidt, at da paa den Dag en Høne bliver slagtet, udraaber hun: «Den skreg mig imøde, Hønen, som skreg den en Forbandelse, den mindede mig om min Fader, da han laa og rallede i Døden» — og dette Stykke roser den ellers saa smagfulde Forfatterinde af Bogen om Tyskland. De dramatiske Satirer antog af ænstrengt Barnlighed Marionetspillenes Tone (endog hos os betegner Heiberg sine første Stykker som Marionetspil); man blev mere og mere naiv; af Frygt for Selskabssalen, der regerede i det 18de Aarhundrede, tyede man til Barnekammeret.